

Konya Basın Tarihinden: BİR ASIR ÖNCESİNİN BABALIK'INDA MUZAFFER HAMİT VE ZİYA ÇALIK'IN ŞİİR-EDEBİYAT POLEMİĞİ-2

Ziya Çalık'ın attığı taş hedefini bulmuştur. Edebiyatımızdaki gelişmelerle yeni edebî eserler üzerine görüşlerini “edebî sohbetler” başlığı altında yayımlamayı düşünen Muzaffer Hamit, Ziya Çalık'ın kendisini tenkidi üzerine hayata geçireceğini belirttiği aşağıdaki yazısında ayrıca bir yazıyla Ziya Çalık'a da cevap vereceğini belirtir.

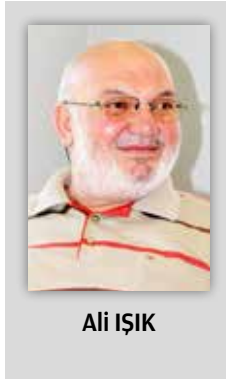
Musahabe-i Edebiye
[edebî sohbet]:

Başlarken

Haftada iki defa bu sütunlar ve bu serlevha altında edebiyatımızın eserlerini, takip edebildiğim tahavvülat [değişmeleri] ve teceddüdatını [yenilenmelerini] hutut-ı umumiyesi [genel hatları] üzerinde gezinerek musahabe şeklinde naçizane tahlil eylemek istiyorum. Bilhassa bu arzum; gençlerimizden Ziya Çalık Bey'i; tarz-i kadimde [eski tarzda] Babalık'a ara sıra yazmakta

olduğum bazı mizahi gazel ve kaside-lerim hakkındaki nokta-i nazarını havi “İntikat” makalesini okuduktan sonra kuvvet buldu; âdeta vazife gibi

bir şekil aldı. Mumaileyh münekkit beye yazacağım cevabı; başka bir makalemin düş-ı teşrih ve izahına [eni konu açıklama omuzuna] bırakmak istiyorum.

Ali İŞİK

Musahabe-i edebiye [edebiyat sohbetleri] namı altındaki bu sütunlarda teceddüdat ve mevlü-

dat-ı edebiyemizin [edebiyatımızın yeni doğmuş çocuklarının] sine-i matbuata akseden parçalarını mümkün oldukça birer birer adese-i rüyet [görüş merceğinden] ve tetkikten geçireceğim.

Vakıa [gerçi] bu yolun şöyle böyle iki hatve-i kalemlerle [iki kalem adımıyla] kolayca geçiliverecek pürüzsüz, dümdüz olmadığını bilmez değilim. Epeyce yorulacağımı pek iyi biliyorum.

Hatta şu satırları masamın başında yazarken fikrime tebadür eden [birdenbire geliveren] bütün ufak tefek birçok mevani [engeller] gözümün önünden bir sinema şeridi gibi bir an içinde süratle resm-i geçit yaptılar. Bunların bazılarını hafif hafif güldüm. Daha mühim olan bazıları da bana bir vakfe-i tereddüt [kararsızlık duraklaması] geçirtti. Diğer bir kısım pürüzler biraz daha etraflıca düşünce; kalemini bu vadede yürümekten menetmek değil bilakis mâlamâl [dopdolu] müşkülât olan bu sahada ilerlemeliğimin âdeti bir nevi vazife hükmünde olduğunu fısıldadılar. Ben de nihayet düşündüm ki; hüda-pesendane [Allah'ın beğeneceği şekilde] bir gayret ve sebatla muhterem Babalık on altı seneden beri intişar edip duruyor Konya'mız sinesinde matbuat namına taşıdığı bu devamlı ve yegâne ışıktan maada [başka] Anadolu'nun hars ve irfan merkezlerinden birisidir. İçinde birçok marif müesseseleri, mefkûre ocakları yaşıyor. Binaenaleyh belediyemiz de her zaman için şayan-ı ihtiram [saygıya yaraşır] ve iftihar olacak bir zümre-i mütefekkirin, yarınki hayat için hazırlanan, ihmal edilemeyecek bilakis teşvik ve teşci edilecek [cesaretlendirilecek] münevver bir nesil, yüksek düşünceli bir gençlik var. Bilhassa bu münevver gençler zümresi içinde harekât-ı edebiyeyi; adım adım olmasa bile yine imkân ve vesaitin [vasıtaların] müsaadesi nispetinde takip edenler bulunmaktadır.

Bunu, Millî Kütüphanenin salonunu yaz devre-i tatiliye esnasında ve hâlâ cuma günleri dolduran gençleri aşk ve zevk-i mütalaalarından [okuma zevk ve aşklarından] his ve istidlal ettiğimi [çıkardığımı] geçenlerde bilmünasebe bir maktalemde yazmıştım demek ki çalışın,

uğraşın, yarın atılacakları hayat için muktezi [gerekli] malzemeyi toplayan bir gençlik ve bu gençlik içinde zevk ve ihtiyaç-ı edebisini tatmin edecek eserleri okumaya hahişkâr [istekli] bir zümre var.

Harb-i Umumi'de vazife-i mukaddesem beni uzak yerlerde bulundurmuş, İstanbul'daki cereyan-ı edebiyeyi layıkıyla takip etmek imkânı selb etmişti [ortadan kalkmıştı]. Fakat bilahare Mütarekede o harp seneleri zarfındaki mevlüdat ve masnuat-ı edebiyeyi [edebî sanat ürünlerini] birer birer okuyarak telafi-i mafat [elden gideni telâfi] etmiştim. Düşman işgal ve tazyiki altında çok ıstıraplı günler geçiren İstanbul'da; yeni neslin bu canlı, feyyaz-ı şiirlerini [feyz verici şiirlerini], yüksek ve asil mefkûre duygularından ilham alan millî, idealist neşidelerini [şiirlerini/ezgilerini] vecd ve heyecan içinde adım adım takip ettim. İşte şimdi millî zaferden sonra büsbütün başka bir kutba doğru teveccüh eden edebiyatımızın yeri girdiği bu asr-ı şehrahta [anayol asrında] yavaş yavaş ilerlediğini görüyoruz. Gençler, yazabilenler yazıyorlar. Bu yazarlar içinde muvaffak olanlar da vardır. İşte bunları birer birer göstermek nokta-i nazarımızca muvaffak olanları olmayanlardan tefrik etmek, mihrab-ı sanata yaklaşan edebî abidelikleri eğer varsa alakadarlara vüs'atim [gücüm] yettiği kadar teşrih etmek [eni konu açmak] istiyorum. Bu yolda yürürken yapmaktığım melhuz [muhtemel] olan hatalarımı, salahiyyattar eller samimiyet ve irşatla gösterirlerse onları daima yaptığım gibi maalmemnuniye [memnuniyetle] hasen [güzel] telakki edeceğim [sayacağım].

Muzaffer Hamit (Babalık, S 2212 (7 Teşrinievvel 1926/29 Re-

*

Muzaffer Hamit'in yukarıdaki yazısının yayımlandığı gün Ziya Çalık da karşı sayfada bir tenkit yayımlar. İlk paragrafından Muzaffer Hamit'in, onu bir şiiriyle tenkit ettiğini öğrendiğimiz yazısında Çalık, Hamit'in eski şiire yönelmesini Recaizade Mahmut Ekrem ve Abdülhak Hamit gibi sağlam ve yenilikçi eserler verememesine bağlar. (Muzaffer Hamit'in Ziya Çalık'ı tenkit ettiği şiirlerini de başka bir yazının konusu yapacağız.)

Köşemden:

İhtikak..

Dünkü makalemde teşrih etmek istediğim marazın ne mühlik [helak edici, öldürücü] bir sirayet mikrobu havi olduğu yine dünkü nüshada tezahür etti. Şiir köşesi bize bir tahmis hediyesinde bulundu.

Ekrem'in, üstat Hamit'in Türk edebiyat hayatına metin üsluplar, fikirlerle yeni bedialar [güzellikler] ithaf ettiği zamanlarda o büyük fikirlerin ulvi akışlarını kavramayanların, onlar gibi velut [çok verimli] olamayanların yaptığı irtica-ı edebî [edebiyatta eskiye dönme] zamanını hatırlatan bu yazıları asrın terakkiyatıyla tev'em [eş] görmemekte mazurum.

Bilfarz [söz gelişi]:

Bâd-ı hoş-bûlar eselden

berg-i handân üstüne.

[Gülücük yapıkları üstüne hoş kokulu yeller eseliden...]

Mısraındaki -eselden- kelimesi bugünkü konuşma tarzımızda mevcut bir kelime olmadığından kulaklarımıza ne kadar yabancı geliyor. Bu bize, güneşin sıcak temasları altında alınma alî bayraklara muattar [atırlı] bir buse gibi gelen, okşayan bir rüzgârın hafif mevcelerini [dalgalarını] anlatıyor, şuurumuzda bu zevkli ihtisaratı [duyguları] yaratabiliyor mu?

Sonra satırları geçiniz,

Hakkın eyler eda ruhuyla şükr-i vuslatın

Ne öpüştür, ne sarıştır kalbimde zikr-i vuslatın..

Hayır, hayır.. bir insan ne kadar liberyansever [liberal sever] olursa olsun, dimağı ne kadar serbesti taraftarı bulursun bulursun bu tarzda bir eseri takdir edemiz. Bu bedii değil bahidir [şehvettir]. Halbuki muhitimizde bugünkü nesli irşat vazifesini tekabbül [kabul] eden münevverler, onlarda bedii yakazalar [uyanıklıklar] uyardırma mecburiyetinde; mecburiyet-i katiyesindedirler.

(Ziya Çalık makalesinin devamını Babalık gazetesinde şiiirlerini yayımlayan Azmiye Hanım ile Rüştü Büngül üzerine görüşlerini sıralar.)

Ziya Çalık (Babalık, S 2212 (7 Teşrinievvel 1926/29 Rebiyülevvel 1345), s. 3.) (Nu. 4)

*

Ziya Çalık'ın yukarıdaki yazısının daha başında yaptığı bir imla hatası, âdeta ateşe dökülen benzin gibi, polemiği harlandırır. Çalık'ın, "... bize bir tahmis hediyesinde bulundu" ifadesindeki "tahmis" kelimesi "hı" harfiyle yazılmasıyla gerekirken "ha" harfiyle yazılmıştır. Böylelikle mezkûr kelimeyle divan şiiri türü olan "tahmis"i [beşleme] kastedilmesine rağmen; mevcut imlasıyla "1. Ateşte kavurma. 2. Kahvenin kavrulup dövülerek veya çekilerek satıldığı yer, kuru kahveci." anlamlı kelime oluvermiştir.

Zavallı Tenkit

-1-

Ziya Çalık Bey'e

Makalenizi serlevha-i müteazzımanesinden [kibirli başlığın-dan] münteha-yı garibine [garip sonuna] kadar okuduktan sonra; sizinle bir nebze yani şöyle teşehhüt miktarı [çok kısa bir zaman] bir hasbihâlde bulunacağımı dünkü musahabemde yazmıştım. İşte o vaadimi ifa ediyorum. Dikkat ediyor musunuz? Hasbihâl diyorum, münakaşa demiyorum. Çünkü makalenizde hiçbir esas-ı ilmiyeye [ilmî temele] istinat etmeyen [dayanmayan], uluorta serdettiğinizi gördüğüm iddialarımızı, şiir hakkındaki garip fikirlerinizi münakaşa etmek için ne sizin ve ne de benim kâfi bir salahiyet-i ilmiye ve edebiyemiz yoktur. Bunu itiraf etmek benim için bir vazifedir. Kurcalamak istediğiniz bu bahse ait zeminlerde; salahiyet-i vasia ve şamilesi [geniş ve

(Nu.1)

kapsamlı yetkisi] olan birçok esatiz-i edep ve irfanımız [kültür ve edebiyat üstatlarımız] ciltler dolusu kitaplar yazdıkları, uzun uzadıya münakaşalar yaptıkları hâlde hâlâ onlar da bu noktalarda son sözlerini söylemiş değillerdir. Eğer biz; meseil-i edebiye [edebî meseleler] ve mübahis-i lisaniye [dil tartışması] ile müddet-i medide [uzun müddet] bu gıl [düşmanlık] ve tetebbula [araştırmayla] elde edilebilecek olan salahiyet-i ilmiyeye malik bulunmadan bu mudil [saptıran], ivicacı [çarpık, eğri büğrü] meseleleri üç beş münakaşa içinde kelime oyunları ve şaklabanlıklarla halledeceğimizi zannederek çok aldanırız. Bu bizim için Nef'i'nin dediği gibi: "Cüz-i ferd üzerine tarh-ı suver etmek acımız acni"⁽¹⁾ kabilinden çok müşkül ve âdeta muhal olur. Zira bu terazilerin o kadar sıkleti çekemeyeceği malumdur.

Binaenaleyh bu ciheti böylece tavzih ve tespit ettikten sonra makalenizi okuyalım: "... Muzaffer Hamit Bey'in Mizah Köşesi altında açtığı şiir cereyanı yavaş yavaş? velut bir hamle! ile kudretini gösteriyor" diyorsunuz. Bu ne demek? İtiraf ederim ki anlayamadım ve affınıza mağruren ... cümlemin pek noksan olmadığını bildiğim hâlde bu cümlemin Çince mi yoksa Argoca mı olduğunu bir türlü ihata edemedim [anlayamadım]. "Hamle" kelimesinin çalaki-i mefhumu [çeviklik kavramı] meşy ve reftarını [yürüyüş ve gidişini] tanzir eder [benzerini söyler]. "Yavaş yavaş" kelime-i bataet-averiyle [yavaşlık getiren kelimeyle] tavsif edilebilir mi? Bu iki kelimeyi numune-i ezdad [zıtlar örneği] göstermek için mi birbirine

(1) Bu mısraın aslı "Kim cevher-i ferd üstüne tarh-ı suver eyler" [Ki ferdin özü üstüne şekiller koyar.] (Divân-ı Nef'i 1252: 24; Akkuş 1991: 137) olsa gerektir.

bağladınız? Eğer öyle ise işin farkına varanlar bu perhiz ne bu turşu ne demezler mi?

“Velut hamle” de ona yakın sakatlıkla malul.. Eğer ihsas kudretinin fazla olduğunu iddia ettiğiniz lisan bu ise böyle acip [acayip] tarzda yazılacak yazılardan mütevellit şiirin tamamen size raci [dönük] olmasını maalmemnuniye arzu ederim.

“... Genç ve hassas bir kalemin sahibi bir hanım, onu takiben Servet-i Fünun ailesindedir. M. Rüştü Bey bu sütunda gözüküyor” buyurulmuş. Bu müselnel [zincirleme] cümlenin de siyak ve sibakına [bağlamına] nazaran manasını derin bir muğlakiyet [anlaşılmazlık] ve şüphe içinde bırakmışsınız. Sütunda gözükten şeyin hassas kalem sahibi hanımla M. Rüştü Bey’in şahısları mı, yoksa yazıları mı belli değil. Vakıa bu sütunlarda gözükten onların eserleri ise de cümlelerinden bunu çıkarmak çok müşkül.

“Fakat ben kelimelerin, insicam-ı maaninin, uzun ve eşkâl-i kavafiyenin suver-i terkibesinden, kelimatın sakatat ve maaninin ve vücuh ifadesini değil...) deniliyor. Azizim bu nasıl lisan? “Tasnisiz, konuşmak tarzı kadar sehil, ihsas kuvveti çok fazla olan” lisan bu mudur? Daha siz müdafaa ettiğiniz esasla yukarıdaki masnu [sanatlı] ibareniz arasındaki derin zıddiyetin, [ba]ş döndürücü uçurumun farkında değilsiniz. Sizi bu noktada kendi oturduğu dalı kesmeğe çalışan bir zavallı vaziyyetinde görüyorum. Niçin fikirlerinizi methettiğiniz açık Türkçe ile müdafaa etmiyorsunuz? Makaleniz baştan nihayetine kadar işte böyle

birtakım haric-i âm [halkın kullanmadığı], klişe cümlelerle dolu. Hatta içinde (şe’n-i ruhi) [ruhi fiil] kabilinden delalet ettiği mefhum-ı ilmîyi idrakınızın çok fevkinde gördüğüm birçok tabirat ve istilâhat-ı ilmîye ve (edebiyatın yalnız zevke ait olduğu nazariyesi çoktan iflas etmiştir” gibi edebiyatta esasen mevcut olmayan nazariyeleri ihdas etmek garabetleri de eksik değil. Bir kere makalenizde insicam-ı fikri [fikir bütünlüğü], vahdet-i mevzu ve mana [anlam ve konu birliği] hemen hiç yok. Temas ettiğiniz mevzu; içinde bocaladığınız birçok kelime oyunları büsbütün iğlak etmişsiniz [anlamsızlaştırmışsınız]. Benim sizden beklediğim müddeanızı [tezinizi]; ihsas kudretinin çok fazla olduğunu bildirdiğiniz tasnisiz lisanla ispat etmenizdi. Bu makalenizde olduğu gibi yıpranmış, iptizale uğramış [değerini kaybetmiş], birtakım hayende [ağızda çiğnenen], basma kalıp kelimeler ve cümlelerle değil.

Şiirlerimin köhneliğine gelince: bu noktada da tamamen aldaniyorsunuz. Fazıl Ahmet, Halil Nihat, Abdülbaki Fevzi gibi hezel-guyan [latifeler söyleyen] şiir ve edebî bu çığırdaki yazılarını görmediniz mi? Eğer bunları ve bugünkü nesl-i edibin bir üstad-ı bi-hemtası [benzersiz üstadı] olan Yahya Kemal’in Nedim ve Fuzuli tarzında yazdığı enfes gazelleri okumadıysanız çok yazık. Salahiyattar kalem sahiplerimizin bunlar hakkındaki medihlerini fikirlerini bir defa okumanız kâfi ve lazım idi. Acaba mizahi şiirlerim o vadide yazan nükte-şinasan [nükteli] şiir ve edebî tarz-ı tahririyle [yazı tarzıyla] yazıl-

mamış mıdır? Daha sonra benim bugünkü tarzda yazılmış ve ekserisi muhtelif mecmualarda intişar etmiş birçok şiirlerim vardır.

Tevazudan bir dakika sıyrılarak söyleyeyim ki Babalık'ta münteşir "Menekşe" şiirim 336'da [1920] İstanbul'da natamam [ek-sik] şekilde neşrolunduğu zaman meşhur şairimiz Yaşar Nezihe Hanım⁽²⁾ uzun, parlak şiiriyle o neşideyi büyük bir sitayiş-i takdire [övgülü beğeniye] boğmuştu. Hece vezninde yazmağlığımyı söylüyorsunuz. Azizim ben o telden de çalarım. Konya'da vaktiyle münteşir "Osmanlı" gazetesinde **Uğur Alp** imzasıyla çıkmış ve Mücadele-i Milliyede Ankara'da münteşir "Anadolu Duygusu" nam mecmuada intişar etmiş hece vezninde birçok şiirlerim vardır.

Uzun bir devre-i sükûndan sonra yeniden hayat-ı matbuata atılalı henüz üç ay olmadı. Bu ne istical [acelecilik]? Sabrediniz beyim hece vezninde yazılmış şiirlerimi de okuyacaksınız.

Edebiyattaki mevkii ne olursa olsun lisanımıza pek çok hizmet eden merhum Muallim Naci'yi de sırf adını modaya tev-fikan iğnelemek istiyorsunuz. Halbuki sizin için en münasip ve makul olan tarz-ı hareket bence merhumun hatta muhtasar lügatinden bir tane tedarik etmektir. Çünkü o küçük lügat tahmiş ke-limesindeki (ha) harfinin (buna

mürettip sehvi diyemezsiniz. Çünkü el yazınızda aynen gördük) noktalı mı, noktasız mı olduğunu gösterecek, evvelce Babalık'ta yazı yazarken olduğu gibi falan kelimenin falan harfi noktalı mı, noktasız mı olduğu cihetini arkadaşlarınızdan öğrenmek ihtiyacından sizi varestede kılacaktır [kurtaracaktır].

Evet azizim sizin için meşgul olacak bir şiir ve lisan meselesinden ziyade her şeyden evvel maalesef sıhhatle, vüsukla [güvenle] öğrenilecek, bilinecek bir imla ve lügat meselesi vardır. Daha çok görüşeceğiz hürmetler.

Muzaffer Hamit (Babalık, S 2213 (8 Teşrinievvel 1926/30 Rebiyülevvel 1345), s. 2.) (Nu. 5)

*

Muzaffer Hamit'in kendisini tenkidi üzerine Ziya Çalık aşağıdaki cevabi yazıyı yayımlar. Yazısına Hamit'i reklamcılıkla suçlayarak başlayan Çalık, yazısının ilerleyen satırlarında, özetle, Hamit'in zayıf bir şair, edebiyatta da asıl maksadın halka fayda sağlamak olduğunu belirtir. Yaptığı imla hatası hususunda da medrese tahsili yapmadığından ha, hı farklarını hatasızca öğrenemediğini, temennisinin de bütün kelimeleri Türkçeleştirmek ve dilimize mal etmek, olduğunu ifade eder.

Köşemden:

Bir Cevap

(2) Yaşar Nezihe Bükülmez (1882-1971): Hayatı zorluklar içinde geçen şairin 250 şiiri bestelenmiş, birçok gazeli de Urfa sıra gecelerinde seslendirilmiştir. Merhum Kazancı Bedih'in seslendirdiği "Mecnun isen ey dil sana Leyla mı bulunmaz / Bu goncaya bir bülbül-i şeydâ mı bulunmaz" bunların en bilinenlerindedir (Daha geniş bilgi için bk. https://tr.wikipedia.org/wiki/Yaşar_Nezihe).

Muzaffer Hamit Bey'e

-İntikat- makalesi dolayısıyla neşre vesile bulunduğunuz -Zavallı Tenkit-inizi okudum. Başka bir şey yazmağa hacet kalmadan serlevhanızı aynen tekrar etmek en mukni [inandırıcı] bir cevap yerine geçebilir.

İntikat'ta, ne şahsınıza hitap etmiş, ne de eserinizi tenkit etmiştim. Böyle bir şey yazılmamış olduğu hâlde bunları kendinize mal etmenizi bir hata, aynı zamanda bir tazim, hodbinlik ve reklamcılık telakki ederim. Yazdıklarımı lütfen bir defa daha okuyunuz. O makaleler edebiyatçılık değildir. Halkçılık, halk ruhiyatını [psikolojisini] istihdaftır [hedeflemektir] ve muhassalası [neticesi]: gençlik ruhunu uyardırmak, onlara Macarların Beto-fi'si, Almanların Göte'si gibi hitap ederek faydalı tesirler yapabilmek için millî mevzular bulmak, malımız olan hece vezniyle şiirler yazmak, onların ruhi terbiyelerini temin etmek gayesi idi.

Bunda ilmîlik, gayri ilmîlik var mıdır, mugalata [yanıltmaca] mıdır, bugün için bugün için bunu istemek bir hak mıdır?

Konya'mızda irfanına, nüfuz-ı nazarlarına [derin görüşlerine] itimat ettiğiniz muhterem zevat her ikimize ait makaleleri tetkik ederek bir karar verebilirler.

Yazdığım bentlerde Muzaffer Hamit Bey mizah yazdı, fakat onu Naci tarzında gazelciler, tahmişçiler deli etti. Çünkü taklit tabii bir şeydir, demiştim. Memle-

ketin her tarafında hece vezniyle şiirler coşarken mütehasşısalar diyar diyar dolaşıp halk türküleri, şiirleri toplarken; birçok hususlarda en müteceddit [yenilikçi] Konya'mızda, edebiyat hususunda eski tarzda gazeliyatın revaç bulmasına müsamaha etmek memleketini ve harsını sevenler için şüphesiz kabil değildir. Bu edebî irticaa mâni olmak bir tecavüz ve haksızlık telakki edilmemelidir.

Ben Fazıl Ahmet'i, Abdülbaki Fevzi'yi okudum, Yahya Kemal'in enfes şiirlerinin meclubuyum [tutkunuyum]. Fakat bunları yazmak da ikinci bir tazimdir. Muzaffer Bey Yahya Kemal'in şiirleriyle şiirleriniz arasında çok uzak mesafe vardır. İşte yazdığım gibi siz de mukallit olduğunuzu itiraf ettiniz. Sizde de taklit şe'n-i ruhisi taazzuv etmiş [gelişmiş].

Fakat, mizah demek, mutlak bu tarz demek değildir, Refik Halit'in, hatta üslub-ı müzeyyenle [süslü üslupla] yazdığı şeyler mizah medlulünden [manasından] uzak mıdır? İbrahim Alâeddin'in benim dediğim tarzda mizahi yazıları vardır. Şüphesiz bunları siz de okudunuz.

Bir şeyi karikatürize etmek, onun en gülünç noktalarını keşf ve teşhir etmek, inceliklerini göstermek hüneridir.

Bilfarz -Ne Hacet- unvanlı şiirinizde mizaha ait ne vardır? Şişko bir ahunun yatak yorgan olması benim yazılarımdan daha hayide [ağızlarında dolaşa dolaşa eskimiş, değersizleşmiş], daha soğuk bir mazmun değil midir?

Şişko ile ahuyu, siz de zıt numunesi olarak mı yazdınız efendim?

Bir Fransız hekiminin meşhur bir sözü vardır: “Dünyada her şey söylenilmiş, biz dünyaya geç gelmişiz” der.

Basmakalıp, klişe buyduğunuz hangileridir? Yazdığınız kelimeler taraf-ı alinizden ibda edilmiş [meydana getirilmiş] ayrı bir lisana mensuptur.

Kasıt, basmakalıp olsun, klişe olsun o kelimeleri toplayıp bir mana, faydalı bir mana çıkarmak ve hizmet etmektir. Şiirleriniz bunu yapıyor mu ve faydası nedir, sorarım size...

İkimizin de müdafaa ettiği-miz noktalar taazzuv ederse [geleşirse] memleket irfanına, gençliğine acaba hangisi daha müfittir [faydalıdır]?

Şimdiye kadar birçok şairler gazel söylemiş fakat bunların içinde Tevfik Fikret'in -Sis'i- kadar zamanının gençliğini canlandıran, vatani heyecan uyandıran var mıdır?

Namık Kemal, yurdunun yükselmesi için söylediği şeylerde neden o tantanalı lisanını kullanmadı da sade ve sehil [kolay] yazdı?

Makalemin ruhu size meçhul kalmış beyim. Ben edebiyat münakaşası yapmak istemedim. Bugünün memleketini seven münevverleri, her şeyi müfit kılmak -otolize- etmek mecburiyetindedir. Yoksa kuru laf değil.

Siz de Babalık'taki kolek-

siyonu tetkik buyurunuz. Bütün yazılarımda yalnız memleket düşüncesi, milliyet aşkı sezilir ve o, aciz kalem, bilenler ve takdir edenler için içtimai çok şeyler yapmıştır.

Yazınızı okuduğum zaman merhum üstat Ekrem'le Naci Efendi arasında Nabizade Nazım Bey'in -Takdirü'l-elhan'ı- münasebetiyle cereyan etmiş Zemzeme-Demdeme münakaşasını hatırladım. Eğer edebiyatla tevggülnüz [meşguliyetiniz] eski ise Demdeme'nin ne kıymette bir risalecik olduğunu hatırlarsınız.

Fikre itiraz ediniz. Yanlış düşündüğümü ispat ediniz. Yoksa üslup yanlış bulmak, selika [ifade] hatası çıkarmak çok kolay bir şeydir. İşte yaptığınız mahareti ben de tekrar edeyim ister misiniz, meşhurlar meyanında ancak, üçüncü.. dördüncü derecede olan Yaşar Nezihe Hanım'ın pek beğendiği, alkışladığı -Menekşe- şiirinizde:

Doldu çehrende gözlerim akşam.

*

Ruhumun berk-i ihtisasına

Duzahi renk ıstırap verdi.

Buna mümasil daha altı mısra var. Faydasız yere yazıyı, bilhassa sizin gibi bir defa konuştuğunuz bir adama karşı o kadar mütecevizane yazmağı gayr-i makul telakki ederim. Şiirinizi kendiniz tahlil ediniz. Bunlar, (üstünde gözükenin) imza sahibi mi, yoksa ... mi olduğunu anlamaktan daha az taakubeli değildir zannederim.

Şunu ilave etmek isterim ki şiirde sembolik tarzın ne olduğunu da bilmez değilim.

Tavsiye ettiğiniz Naci lügatine hepimiz muhtacı. Aynı şiirinizde yazdığınız -sel-in imlâsı -seyl-dir. Bunu nasıl Türkçeleştiriyorsunuz.

Matbuat hayatında çok garip hususiyetler vardır. Fakat arkadaşlık mahremiyeti bunu sü-tunlara geçirtmez.

Eğer büyük gazetelerde çalıştıysanız en meşhur muharrirlerin bile ha, hı noktasında tereddüde duçar olduklarına, hem de müteaddit defalar şahit olmuştunuzdur. Ben Babalık'ta yazdığım zamanlar muhtelif imzalarla muhtelif mevzularda çalıştım. Gazeteyi memlekete müfit kılmak en büyük gayemdi. Bunu bu memleket münevverleri takdir etmişti beyim.

Medrese tahsilim olmadığı için ha, hı farklarını hatasızca öğrenemedim ve bu mahreçleri tespit için ne Arap'ım, ne Acem'im. Temennim de bütün kelimeleri Türkçeleştirmek ve dilimize mal etmektir.

Şe'n kelimesinin medlul ve mefhumunu idrak etmek o kadar müşkül bir şey midir acaba, niçin bu kadar izam ettiğinizi [büyütüğünüzü] anlayamadım. Ahmet Naim Efendi'nin İlmü'n-nefes'ini açınız 34'üncü sahifenin haşiyesi sarih malumatı havidir.

Yazılarımı arzu ettiğiniz kadar tenkit ediniz. Memnun kalırım. Fakat intikat mebdelerine [ilkelerine] riayet etmek ve nezih

olmak şartıyla... Fazla mizah yazan kaleminiz, tehzile temayül ettikçe cevap vermemekte mazurum.

İdrakimin harici olduğunu yazmak muaşerete, nezakete münafidir [uymaz]. Sizin gibi bir şaire, medeni bir insana yakışmayacak bir küçüklüktür. Böyle hasbihallerin neticesi memleket için müfit bir şey değil, pek adi bir münazaa [tartışma] olur.

Hülasa, kuru lafı bırakalım. Yukarıda icmal ettiğim [özetlediğim] bir tez vardır. Bu ilmîdir. Bu fikrin lehinde misiniz,aleyhinde mi? Size hece vezninde şiirlerinizin hangi gazetede çıktığını sormadım. Bana ait bir mesele değildir. Bunu gidiniz, Konya Harsiyatı'nı yazan üstad-ı muhterem Ferit Beyefendi'ye söyleyiniz de kitabına tezyil etsin [eklesin]. Reklam yapmak için bana tecavüze bir hakkınız olamaz efendim. İntikadım, intikat kaidelerine nazaran gayrişahsi ve nezihtir. Bu usullere riayet ederek yazar iseniz -tabiriniz veçhiyle- idrakimin azlığına rağmen yine basmakalıp kelimelerimle hasbihale, tenkide neye dersenez amadeyim ve mükamelede [söyleşmekte] kusur etmem.

Ben de size mecmuacılıkla yevmi [günlük] gazetecilik arasındaki azim farkı öğrenmenizi tavsiye ederim.

Bilmukabele hürmetler.

Ziya Çalık (Babalık, S 2215 (11 Teşrinievvel 1926/3 Rebiyühahir 1345), s. 2.) (Nu. 6)

(Devam edecek)

ARTIK GÖRÜLMEMEYE BAŞLAMIŞ TÖRENLERDEN (HACI KARŞILAMA)

- İsmail Zühtü -

Ah! Nerde o eski âdetler. Şimdi ilel-ebed kayboldu. Düğünler, oyunlar, alaylar, şamatalar... Yüzlerce, binlerce cömert Hacı Ağalar tarafından sarf-ı hayr için kurulmuş, nefis taamlarla döşenmiş sofralar. Ne oldu, Nereye kayboldu?.. Sehânın cömerdinin birer eser-i zî hayat olan bu günler bir daha görünmeyecek mi ya rabbî?. Şimdi efendim mesela birisi Hicâz'a gidecek;

Gikmezden evvel; geldiği zaman pilavında kimler bulunacak, daha doğrusu kimler davet olunacaksa ailesi meyanında evvelen kararlaştırırlar, uğramalar tanzim olunur. O derece ki kimlere ne gibi hediyeler getirilecekse, onlar bile uzun uzadıya mevzubahis edilir. Vakt ü hali yerindeyse yola çıkmazdan evvel aşçılar tutulur, yemekler yapılır, hacı-hoca, hısım-akraba, konu-konşu, çoluk-çocuk herkes davet olunur. Parası verilmiş türlü türlü taam-ı nefise ve bilhassa zerdeli pilavla gülüşe oynaya pideler şişirilir, dualar yapılır. Bir iki gün sonra hacı yola çıkarılır. Hacılık her ne kadar tavaftan sonra olacaksa da o mübarek yola katiyyen niyet ettiği ve halkın bir kısmının midelerine nefis ttâmlar isâl eylediği

için hacılık ünvan-ı, mefhâret nişanı daha şimdiden kendisine bahş edilir. Yola çıkmazdan bir gün evvel hacının evine “yol armağanı” nâmı altında hısım, akraba, ahbap ve odasından güzelce kızartılmış ve teneke kavanozlar içine vaz edilmiş baklavalar, hususi yapılmış şekerleme ve kurabiyeler; tavuk kızartmaları... Hülâsa hacının vaktiyle evinde bile kıyıp da yiyemediği enfes taâmlar gelmeye başlar. Hicaz'dan getirilip dağıtılacak zezem, hurma, türlü kokulu yağlar misk, pûşu, şam ilbâdesi tabir ettikleri ince ipekli kumaştan dikilmiş hırka, tesbih, öd ağacı, parmağa takılmak üzere yüzük makamında âdi gümüş halka, akîk yüzüklerin envaı, abâni sarık vesaire, vesaire... gibi hediyeler bu, (yol armağanı)'nın kıymetiyle mütenâsib olarak tevzi olunur.

İşittiğime göre, dünyadaki dileklerine mâil olmak ameliyle, ruze-i mahzureye atılmak üzere Cenab-ı peygambere kapalı zarflar durumunda istida takdim edenler de olurmuş!.. Artık hacı, bütün ömrünü hal ü tesviyeettikten sonra yola revân olur. Hacının gelmesi yaklaştıkça ailesi tarafından gece gömlekleri, gül-âbdânlı çevre ve peşkirler

telgraf haberini getirene verilerek üzere hazırlanır.

Telgraf haberi gelir gelmez artık aile bütün mahalleye ilân-ı şaadımanî eder. Daha gittiği zaman taşları ayıklanmış, batmanlarla pirinç, kellelerle şeker ortaşya dökülür. Aşçılarla sevinç içinde mukaveleler ve pazarlıklar yapılır. Aşçı gövdelerle et, çömlerle tereyağıyla mutbağa girer ve işe başlar. Bir taraftan zevcesi en yeni (var ise) gelinlik elbisesini giyer, ellerini kınalar, saçlarına altın ve gerdene beşibirlik dedikleri beşyüz kurşunluk altınları asar ve kemâl-i vakâr ve eda ile koparmış. Hindi gibi evin içinde salınarakgezir, zevce bu zaman zevci ile kavuşmaktan ve onu görmekten başka birşey düşünmez. Evin içi karma karışık bir halde hiren çakanı, uran çalanı bilmez. Artık herkese (hacının getireceği hediyelerden nasib-dâr olmak üzere ev sahibine görünmek için) yarı telaş ve heyecan eseri görünür. Diğer taraftan da hacıyı gidip karşılamak üzere birkaç mektebe haberlerisal ederler. Şayet hacı o kadar zengin değil ise yalnız bir bir mektebin bulunması da kâfi gelir. Mektebe bu haber gelir gelmez kız, karışık birkaç yüz çocuğun vıgıltısı ve kokmuş nefesleri arasında uyuşup kalmış olan Hoca'nın nuru sönmüş gözleri bir ihtiras-şedid ile şimşek gibi parlar. Elinde iki gün evvel kavaktan kesilmiş yeni ve taze değnek olduğu halde erkekli, dişili talebisine şu emri

verir :

“ Yarın hacı karşılıma gideceğiz”, kaşıklarınızı belinize sokun da sabahattan erkenden gün doğmadan gelin. Bunu işiten talebe arasında bir çığıktır kopar. Herkes sevincinden nereye basacağını bilmez âzim bir gürültüyle umumiyetle torbaların asılı olduğu büyük orta direğe, arıların bala üşüştüğü gibi üşüşürler. Direkt indirilirken ipi kopan torbaların altında kalıp ezilenlerin hesabı yoktur. Hele mektep kapısından çıkarken hocayı falan dinlemezler. Birbirini iten, kakan yerlerde yuvarlanan, elindeki torbaları birbirinin başına vuran, daha neler neler?... Talebeyi, kovan gibi mektepten boşaltmış olan hoca mektebi kilitleyerek anahtarı beline sokar, kocaman ve ağır yemenilerini sürüye sürüye, ağır ağır evine gider. Talebeden her biri evine girer girmez, annelerine büyük bir müjde getirmiş gibi (Ana... Biz yarın pilava gideceğiz. Hoca “gün doğmadan gelin” dedi...) emirlerini verirler... Sevincinden (erken kalkacağım diye) yemek bile yemeden yatağa giren çocuklar da eksik olmaz. Şafak söker sökmeyiz, bellerinde kınalı kaşıklar olduğu halde, fesli, fessiz, kunduralı, kundurasız bir alay çocuk mektebin önünde toplanırlar. İhtimal ki daha hocaları yatakta... Takriben yarım saat sonra bir elinde tesbih, diğer elinde mektebin anahtarı olduğu halde bir şeyler okur gibi du-

daklarını oynata oynata, başını önüne eğerek hocanın geldiği görülür. Bunu gören talebe, hocalarına karşı bir vaz-ı ihtirâmkârânede bulunmak üzere boydan boya duvar dibine bir duvar taşı cemadetiyle diziliverirler. (selâm almak bilmezler, eskiden talebeler selâm alabilmezlerdi.) Hacıyı istikbale birkaç mektep gidecek ve merkez-i içtimâi de arası biraz beklerler, değilse ikişer ikişer dizilerek önde hoca olmak şartıyla (kalfa) tabir olunan ve yaşı diğerlerine nispeten biraz ilerde olan birkaç erkek talebenin kumandası altında ağır ağır hareket olunur. Şehirde çeyrek veya yarım saat uzaklaşıldıktan sonra ahenk-i mahsus ile ilâhiler okunmaya ve başlarında kalfaların mendillerle verecekleri işaret üzerine talebe de arkada yüksek perdeden ve incele kalınlı seslerle (amin) demeye başlarlar. İlâhi, kalfalar tarafından âtideki vech üzere okunur :

Madir Mevlâm nasib etse varsam ağlayı ağlayı

-Çocuklar tarafından yekahenk olarak (âmin) sadaları-

Yedi kere tavaf etsem görsem ağlayı ağlayı

-Kemâ-fi's sâbık (âmin)-

Medine'de ravzayı görsem ağlayı ağlayı (âmin!)

Eşiğine yüzüm sürsem ağlayı ağlayı

(âmin!)

Arafat dağının taşı, akar gözlerimin yaşı

Kâbe yer yüzünün arşı so-

kakları murdan çarşı

(âmin!)

Arafat dağına karşı dursam ağlayı ağlayı

(âmin!)

Çocuklar güneşin kavurucu sıcakları altında, toz-duman içinde bir-iki saat içinde kavuşacakları zerdali pilav neş-esiyle tâ yürekten kopan (âmin, âmin) sadalarıyla çığırtırırken, Hacı başında büyük ve taze bir abâni sarık, üzerinde şitarî tabir ettikleri ipekli ve iki enli şal olduğu halde yanında beş on sarıklı hoca ile karşıdan görünür. Bunu gören hoca, kalfalar vasıtasıyla çocuklara suss! eri verdirir. Talebenin tamamen susmuş olduğu halde Hoca'yı bekler ve iyi görmek üzere sırayı mırayı bozuverirler. Hacı müteazzimâne ağır ağır yaklaşır, nihayet vasıl olur. Dua başlar. bu ara kalfalar mütemadiyyen talebe karşı mendil sallar ve talebe de hiçbir saniye fasılila vermeksizin âmin, âmin, âmin sadalarıyla bâğrıışmalarını müteakip mendil aradan kaybolur, herkes susar. Hacı önde, maiyeti arkada olmak üzere talebe ile sâkitane hareket olunur. Kendi veya akrabasından birinin evine muvasalat olunurken kapı önünde beklemekte olan kadın, çoluk çocuk ellerinde keşküllerle fakirler tarafından kemâl-i ihtişam ile istikbâl olunur.

İçeriye girmezden evvel tekrar dua başlar. Çocuklar usul-i vech ile, fasılilasız âmin, âmin sadalarıyla seslerinin çıktığı kadar bağırlar.

Dua biter. İÇeri girilir, Hocalar, sofralar kurulmuş odaya, talebeler de bahçeye sevk edilir. Onar ve onikişer kişiden olmak üzere toprak veya kuru taşlar üzerinde birer daire teşkil edilerek oturulur.

Pilav gelinceye kadar çocukların yegâne muhâveresi pilavın nasıl yeneceği konusunda cereyan eder : (ben pilavı şöyle yiyeceğim!), kimi der (ben böyle) hülâsa : birkaç saatten beri bellerinde veya çoraplarının arasında ve tozun toprağın içinde taşıdıkları kuru kaşıkları ağızlarına sokup sokup çıkarırlar. Vakta ki karşıdar pilav tepsileri söker. Dairelerden her birinden : (hacı emmi buraya hetir ! Akça emmi buraya!..) sadaları yükselmeye başlar.

Pilavın yüzünün yaldızından ibaret olan zerdeye düş-

kün olduklarından evvelen zerdeye kaşoklar daldırılır. Belki de bir kaşık almakla tükenir. İkinci bir defa nasib olmaz. Bunu bildikleri için ayrıca ayrıca tepsi veya taslar içinde zerde dolaştırılır. (güya kimin tepsisinde zerde tükenmiş ise oraya bir parça daha gelecek!) halbuki aynı saatte hepsinin pilavı da zerdesizdir. Kaşığı (âmin) sadaları arasında kaybedenler ev sahibi tarafından bir diğeri yetiştirilmemişse pilavı elleriyle ve ekmeysiz yemeye aynaşa kahlırlar. Pilavlar yiyildikten sonra (yine gözleri mutfakta olduğu halde) ağır ağır evlerine avdet ederler.

Ocak Dergisi

20 ikinci 1234 (1918), s. 15-16.

